

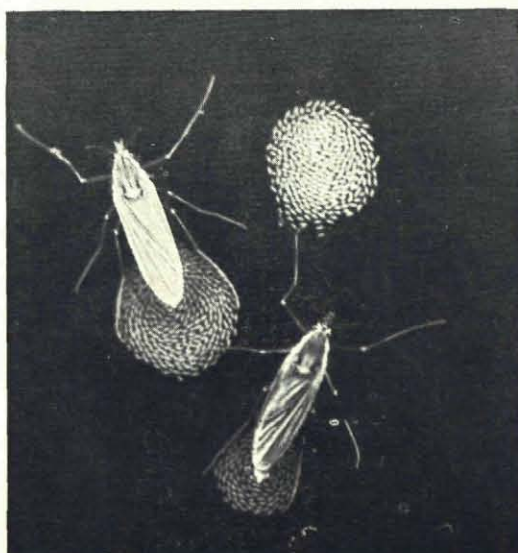

Fig. 3. *Muggen* (*Chaoborus crystallinus*), eieren leggend.

veldbioloog-natuurbeschermer veelal de eerste die bij dreigend gevaar zijn stem

zal kunnen laten horen. Is men bereid om naar die stem te luisteren?

Water is veel meer dan H_2O . Het is een wereld, minstens even complex als onze eigen mensenwereld. We hebben er nog maar weinig weet van. Maar we gaan er zo vaak mee om alsof het ons niets kan schelen. Dat is gevaarlijk. Er schuilen krachten in de wereld van het water, die in staat zijn ons van de aardbodem weg te vagen. Er is maar één manier om dit te voorkomen. Dat is tot de erkenning te komen dat gezond water een levend goed is, waarvan het karakter door levende elementen wordt bepaald. Dat in vele gebieden, óók in Nederland, dit levende water een zeldzaam verschijnsel begint te worden. En dat het beheer van het water vanuit dit gezichtspunt dient te worden geregeld. De natuurbescherming kan daarbij helpen.

De Futen van het Amstelmeer

E. J. VAN IJZENDOORN.

In juni 1967 was ik in de gelegenheid enige malen een bezoek te brengen aan het Amstelmeerreservaat, onder andere om vast te stellen hoeveel paren Futen hier broeden. Het reservaat bestaat uit de noordelijke helft van de rijkelijk met riet begroeide en van enige eilandjes voorziene noordwesthoek van het Amstelmeer. Het artikel over de Fuut in Noordhollands Noorderkwartier van H. Vlug e.a. in „De Pieper” van januari 1967 (3) vermeldt op blz. 4 over de Futen van het Amstelmeer het volgende: „Op 9 mei 1964 werden hier 12 exemplaren geteld door Stam. Bij de Amstelmeerweg werden 18 exemplaren waargenomen op 14

mei 1965. Wij troffen er op 9 april 1966 19 Futen aan in het noordelijke gedeelte van dit water. Op 12 juli zagen we minstens 25 exemplaren in de noordwesthoek en A. L. J. van IJzendoorn nam daar op 4 september zelfs 60 exemplaren waar. C. de Vries vond in 1966 13 nesten in het noordwestelijke gedeelte van het Amstelmeer, waar veel riet aanwezig is. Hij stelde er 17 paren vast. A. L. J. van IJzendoorn spreekt zelfs over 20—25 paren.”

Tijdens mijn bezoeken aan het Amstelmeer bleek dat het bovengenoemde „zelfs 20—25 paren” nog veel te laag was, althans voor wat 1967 betreft, terwijl bo-

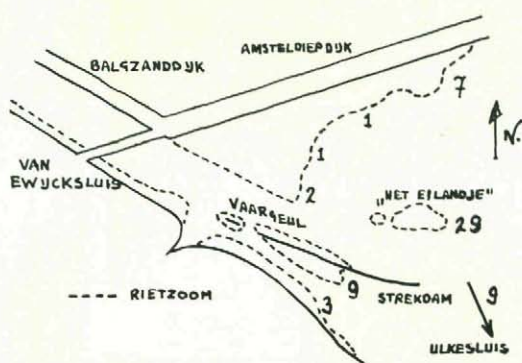

Fig. 1. De Futen van het Amstelmeer in 1967. De getallen duiden op bewoonde nesten.

vendien het broeden werd geconstateerd op een tot nu toe onbekende plaats: bij Ulkesluis. Op 14 juni vond ik langs het noordelijke rietveld dat grenst aan de Amsteldiepdijk (zie fig. 1) 23 futenesten. Hiervan waren er 15 geconcentreerd in het meest oostelijke deel, de andere min of meer regelmatig verspreid over het overige deel, met uitzondering van de rietzoom langs de vaargeul onder de basculebrug te Van Ewijcksluis. Van deze 8 overige nesten waren er 2 met eieren (1- en 4-legsel), 2 met eifragmenten en ieder een dode pul ernaast en 4 leeg. Van de 15 nesten waren er 3 met eieren (één 4- en twee 3-legsels), 4 met eifragmenten en 8 lege nesten. Dat er meer nesten lagen in de oostelijke rietzoom is waarschijnlijk toe te schrijven aan het feit, dat het meer hier in het westelijke deel vrij ondiep is (een halve tot één meter). Eveneens bezocht ik op 14 juni het eilandje dat ten oosten van de vaargeul ligt (zie fig. 1). In het riet rond dit eilandje werden 43 nesten van de Fuut aangetroffen, waarvan 16 met eieren (drie 1-legsels, twee 2-legsels, twee 3-legsels, zes 4-legsels, één 5-legsel, één 6-legsel, één 7-legsel), 11 met eifragmenten en 16 leeg. Op 28

juni bezocht ik 5 van deze 16 lege nesten, waarbij bleek dat in 2 ervan eieren waren gelegd (2- en 3-legsel). Het merendeel van de 43 nesten lag aan de zuidzijde van het eiland. De 5-, 6- en 7-legsels lagen binnen een viertal meters van elkaar af. Op 27 juni bezocht ik de zuidwestelijke rietzoom langs de Amsteldijk. In het zuidelijke deel hiervan werden 6 nesten gevonden: 3 met eieren (twee 3-legsels, één 5-legsel), en 3 leeg. Op 28 juni bracht ik een bezoek aan de rietveldjes langs de strekdam ten zuidwesten van de vaargeul. In de meest zuidoostelijke rietrand (zie fig. 1) werd een concentratie van 13 futenesten gevonden, waarvan 8 met eieren (één 1-legsel, één 2-legsel, één 3-legsel, twee 4-legsels, drie 6-legsels), 1 nest met eifragmenten en 4 lege nesten. Dezelfde dag (28 juni) maakte ik een rondgang om het gehele Amstelmeer om vast te stellen, of er hier nog meer Futen nestelden. Nergens werd de soort echter aangetroffen, behalve bij Ulkesluis, waar in een hoekje van het meer bij een rietkraag 18 exemplaren zwommen, later aangroeiend tot 35 met Futen die uit het riet kwamen. Een onderzoek in het riet bracht 16 nesten aan het licht, waarvan 8 met eieren (vier 1-legsels, één 2-legsel, twee 3-legsels, één 5-legsel), 1 nest met 1 onbevruucht ei en eifragmenten en 7 lege nesten. De vier 1-legsels, het 2-legsel en één 3-legsel waren nog zeer „schoon” en onbebroed en hebben dus mogelijk betrekking op tweede legsels.

Totaal werden er 101 nesten van de Fuut gevonden (met eieren, eifragmenten en leeg); 85 in de noordwesthoek en 16 bij Ulkesluis. Het totaal aantal gevonden nesten met eieren of eifragmenten bedraagt 61 (52 noordwesthoek en 9 bij Ulkesluis). Er waren dus 40 lege nesten (33 in de noordwesthoek, 7 bij Ulkesluis).

Deze lege nesten zouden (voor een klein deel althans) later nog van eieren kunnen zijn voorzien, aangezien de Fuut nog wel broedt tot in september. Deze latere leg-sels kunnen echter ook tweede broedsels betreffen, die in Nederland soms wel ple-gen voor te komen. Een deel van de lege nesten zouden echter ook „mannetjesnes-ten” of „paringsnesten” kunnen zijn ge-weest. Dit zijn nesten die door de man-netjes (die doorgaans een grotere bouw-drang hebben dan de vrouwtjes) zijn ge-maakt, buiten het broednest om, en waar-op zich een deel van het baltsceremonieel afspeelt.

Ondanks het grote aantal nestvondsten is het zeer goed mogelijk dat er nesten over het hoofd zijn gezien, daar de meeste nesten in vrij dichte en brede rietvelden lagen. Dat van de nesten waarin eifrag-menten werden gevonden, eieren door mensen vernietigd zouden zijn, lijkt on-waarschijnlijk, aangezien de meeste nes-ten te ver in het riet verscholen lagen, terwijl verstoring door dieren (bv. ratten) wel mogelijk is, alhoewel dan de staat waarin de eifragmenten verkeerden wel anders zou zijn geweest dan nu het geval was: enige eischilfers zonder ei-inhoud-substantie in welke staat dan ook. Het overgrote deel van deze nesten met ei-fragmenten zullen dus wel pulli gehad hebben.

Begin augustus trof ik in vrijwel het ge-hele Amstelmeer Futen aan met slechts één of twee jongen, zelden meer. Hoewel fute-ouders soms ieder voor zich een deel van hun kroost onder hun hoede nemen,

was het aantal jonge vogels vergeleken met het aantal volwassen exemplaren vrij gering, ook vergeleken met het aantal ge-legde eieren. Niethammer (1) geeft voor dit, ook elders bekende verschijnsel als verklaring, dat de nesten bij verstoringen niet zelden reeds na het uitkomen van de eerste jongen verlaten worden, vooral bij kleine territoria. Aan de andere kant is het geringe aantal jongen ook wel te wij-ten aan de tol die roofvissen heffen, waar-aan duikers die reeds hun kleine jongen in open water brengen, veel meer zijn blootgesteld dan andere watervogels.

Als slot-conclusie kan men zeggen, dat er in 1967 in het Amstelmeer minstens 60 tot 65 paar Futen hebben gebroed. Hier-mee verwerft het Amstelmeer het predi-caat „belangrijke futenbroedplaats”. Te-vens brengt dit consequenties met zich mee inzake de bescherming en de hand-having van rust op deze broedplaats. Al-hoewel de broedplaats behoort tot het Amstelmeerreservaat is het er toch aller-minst gunstig gesteld met de rust van het terrein in voorjaar en zomer. Vissers, die vaak urenlang op eenzelfde plekje ver-toeven, houden de Futen vaak (te) lang van hun nesten, terwijl speedboten het boegwater hoog doen opspatten en met brullende motoren langs het riet scheren. Recreatiezoekenden met transistorradio's „dragen hun steentje bij” aan de verstor-ing van het milieu. Een roeiboten-ver-huurderij ligt voor de Futen nogal on-gunstig in de noordwesthoek van het Am-stelmeer. Het is te hopen dat in al deze zaken verbetering zal worden gebracht.

Litteratuur:

1. G. Niethammer e.a., 1966. Handbuch der Vögel Mitteleuropas.
2. K. E. L. Simmons, 1955. Studies on Great Crested Grebes.
3. H. Vlug e.a., 1967. De Fuut in Noordhollands Noorderkwartier. De Pieper 6, no. 1.